

TITO - TUNEL BEZ SVETLA?

TITO U ŠIDU; Godine 1965, 19. marta, visokog gosta pozdravilo je preko 4000 građana koji su napravili špalir od Adaševaca do Šida. U toku jednočasovnog boravka drug Tito je posetio Galeriju slika Save Šumanovića, zatim majku slikara, Persidu Šumanović, interesujući se za stvaralaštvo prvog umetnika jugoslovenskog pejzaža. Jedan od onih "građana" u špaliru bio sam i ja - imao sam deset godina.

Čak ni ptice nisu bile izuzetak kada je umro veliki komunistički lider Kim Il Sung: jedna lasta je uletela u učionicu škole grada Nampo i plakala pet minuta, a potom se molila ispred statue velikog vođe. I u srezu Sungčon plakale su divlje guske, a moglo bi se reći da je tada, kako je javila severnokorejska državna novinska agencija, sama majka priroda bila na ivici suza...

&

Prema jednom istraživanju iz sada već davne 1993. godine, veći deo javnog mnjenja zemalja Centralne i Istočne Evrope smatrao je da je stari politički sistem, pre raspada globalne socijalističke strategije, bio bolji: govorilo se tada, na još svežim ruševinama komunističkih režima, da je uveliko zavladao soc-nostalgija. Ne čudi me, uopšte, što se ovakvi glasovi, posle izvesnog zatišja, nastalog verovatno usled gole materijalne činjenice - nedostatka vremena i prostora za razmišljanje i evidentnog siromaštva - uveliko bude na ovim našim prostorima... Jednostavno, nismo uspeli da, na normalan način, izađemo iz jedne (nepotrebne i kobne) etape (društvenog) razvoja.

Šta smo, zapravo, imali, tada? Imali smo dovoljno hrane i mogli smo da putujemo napolje, školovali smo našu decu bez većih problema, a onda su ta deca dobijala lepe poslove, za koje su se i školovali. Kakva lepa perspektiva! Kakvi lepi snovi! Kada se uporedi sa današnjom situacijom, ova slika ima čari, kao i sve što stiže iz prošlosti, kao i sve što je *bilo*, pa onda to isteklo vreme očisti od loših stvari. Najveći problem kod ove zlehude nostalgije je što ona dobija poređenjem sa sadašnjom situacijom; no, ne treba zamjenjivati teze - pomišljamo da je Ono bilo dobro zato što Ovo ne valja, a zaboravljamo da Ovo naše nije ama baš nikakav parametar - porediti treba sa najboljim, a ne sa najgorim. (Najbolje je, nažalost, daleko od nas, nedostižno.)

Osećati nostalgiju za jednim totalitarnim vremenom nije zdravo, otprilike, koliko nije zdravo ni osećati nostalgiju za vremenima turske okupacije: lepih pet vekova sticanja robovskog mentaliteta koji su nas pripitomili, napravili kvar u našem genetskom kodu, a cenu plaćamo i dalje - živimo u (definitivno?) bolesnom društvu. Depresija koja iskače iz svakog trošnog ćoška svake trošne četvrti i ruinirane seoske ulice govori o veličanstvenoj krizi koja, opet, nije naš lični izum. Kako to kaže psihoanalitičar i pisac Julija Kriste-

va, kriza je snažna i putem od Balkana ka Rusiji sve dublja, a depresija izraženija - tunel bez svetla! Pomenuta Kristeva, Francuskinja bugarskog porekla, smatra da je bilo suviše malo vremena između turske okupacije - kada smo stekli robovski mentalitet - i komunističke vladavine: "Komunistički entuzijizam brzo je pretočen u smrtonosni, koji uništava nacije, uništava sve nade, verske, nacionalne, identitet!". Uostalom, ne treba biti mnogo pametan pa videti kako je, na primer, slaba vera - masovnost je evidentna, ali je vera površna i mondenska: nije obeležena duhovnim vrednostima koje bi, s jedne strane, označile napor da se prevaziđu kriza i padovi, s druge nadu da smo, već, na "pravom putu". Ko će nas, uostalom, izvući iz nevolje ako ne mi sami? Problem je samo što nalikujemo na onog davljenika što pokušava da sam sebe zgrabi za kosu pa zatim išču-pa iz vode...

Kako, uostalom, Vi pronalazite spas u ovoj ludnici? Pijete jeftino pivo s nogu? Štekujete litre i litre ulja i kile i kile šećera u malecki špajz, pa zatim ih satima, s uživanjem, posmatrate? Gutate sedative i spavate bez snova? Varate muža sa komšijom? Sanjate pred televizorom, što je, možda, i najbolje ("Slika ima izvanrednu moć da uhvati vaše strepnje i vaše želje, da se napuni njihovom jačinom i da im ukine smisao") i najbezbolnije?.. Televizor je, uostalom, bog malih ljudi: on živi život umesto vas.

(TV je, uostalom, zapamtio za Vas i onu sliku kada ste i Vi bili kolektivni i aktivni učesnik istorije; sećate li se sirena koje su odjekivale Jugoslavijom kada je umro Tito, sećate li se kako ste tada stali u stavu mirno, sećate li se kako je izgledala zamrznuta čitava zemlja - ljudi, životinje, biljke - zemlja sablasti definitivno tužnih zbog odlaska jednog "velikog vođe"?)

&

Ugasite televizor. Skinite Sliku sa zida. Izadite napolje, duboko udahnite dok vam zimski vetar suši suze na hladnim obrazima. Zapamtite - imate još jednu šansu!